
Lebo u khou ambedzana na Kapuṭeni Asnath Mahapa a tshi itela magazini wa tshikoloni tsha hawe.

O takala vhukuma u ṭangana na mufumakadzi wa u thoma wa muthu murema wa Afurika Tshipembe ane a fhufhisa mabufho.

“Ndaa Kapuṭeni Mahapa! Ri a vha ṭanganedza kha nyambedzano yashu,” ndi Lebo a tshi amba.

“Aa, ndo livhuwa. A nga mmbidza Asnath,” hu amba Asnath.

Lebo uri, “Ndi khou humbela vha mmbudze ngila ye vha aluwa ngayo.”

Asnath u a fhindula, “Ndo bebwa nga 1979, Dzinguni la Limpopo fhana Afrika Tshipembe.

Ndo alutshela fhethu hu si na bommbi dza maḡi na muḡagasi. Ro vha ri tshi shumisa khandela u ita mushumo wa tshikolo.”

Lebo a vhudzisa, “Zwino lufuno lwa mabufho na u a fhufhisa lwo thoma lini?”

“Musi ndi na miwaha ya 13, ndo thoma u vha na dzangalelo kha zwa mabufho.

Tshikoloni tsha u boda, ndo thoma u vhala magazini dza vhafhufhisi. Ndi he zwa thoma hone,” Asnath u a humbula.

“Zwino ulu lufuno lwa hulela hani?” Lebo u a vhudzisa a tshi khou ñwala fhasi.

“Ndo vha ndi tshi dzulela u ðivhudzisa uri zwi ða hani uri bufho, tshithu tshihulwane, tshi lemela ho, tshi kone u fhufha muyani!

Nda ðoða u ðivha uri zwi fhufha hani,” hu fhindula Asnath.

Lebo a vhudzisa, “Muthu u fanela u ita ngundo dzifhio uri a vhe mufhufhisi?”

Asnath u țlutshedza uri Dzimbalo, na Saintsi ndi ngundo dza ndeme.

U a engedza, “Ni gudela u fhufhisa mabufho lwa tshifhinga tshilapfu nga phanđa ha uri ni wane ļaisentsi ya u fhufhisa mabufho.”

Lebo a ri, “Dzenedzo ngudo dzi thusa nga mini mushumoni wavho?”

Asnath a fhindula, “U itela u fhufhisa mabufho, ni fanela u kona u țanganya mbalo.

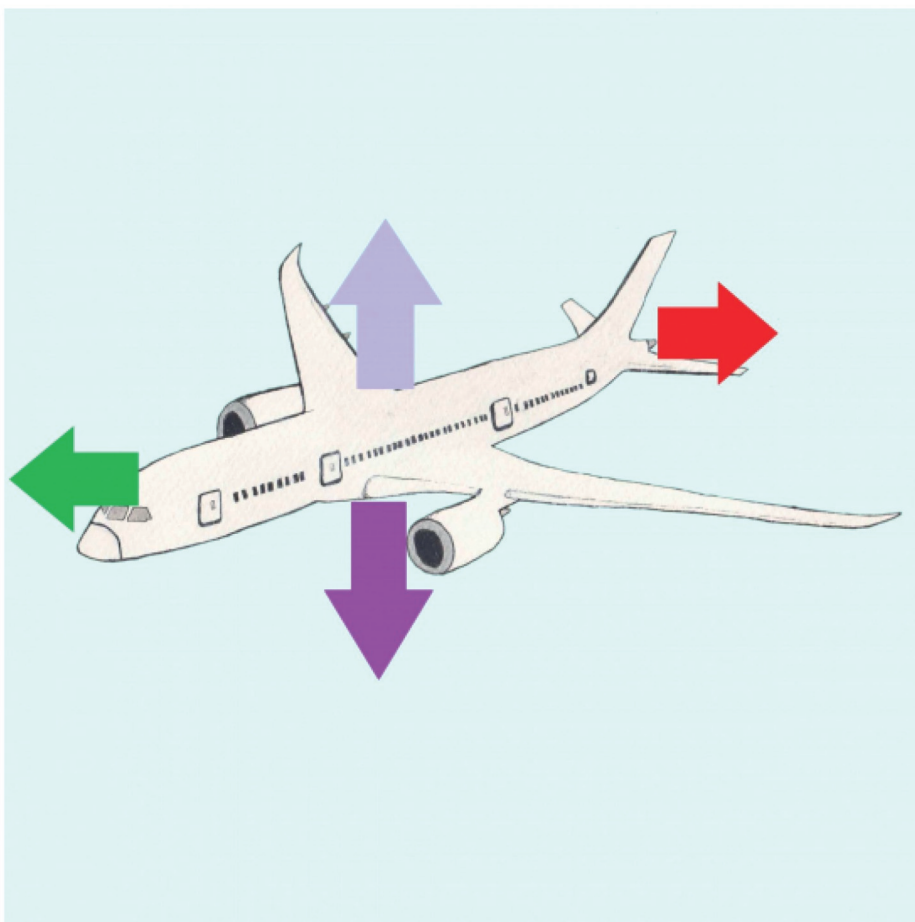
U gudela zwa Vhuinzhiniere zwi ni gudisa ngila ine mabufho a shuma ngayo. Vhuinzhiniere ho thewa kha Saints na Dzimbalo.”

“Vho gipfa hani musi vha tshi fhufhisa bufho lwa u tou thoma? Ndi a ofha u namela bufho?” ndi Lebo.

Asnath a ri, “Yowee Lebo! Ṫhoho yanga yo vha i tshi khou dzunguluwa. Fhedzi a tho ngo nyabwa.

Zwino ndi fhufhisa u ya mashangoni o fhambafhambanaho, nda guda na nga mvelele dzo fhambafhambanaho.”

“Ndi fulufhela uri vha a ḡiphina nga maanḡa! Zwino bufho ḡone ḡi fhufha hani?” ndi Lebo a tshi amba.

Asnath u a ḡalutshedza, “Muya u fhira kha phapha wa takulela bufho nḡha. Maanḡa ane a bva kha nzhini a ḡi isa phanḡa nahone ḡa kona u fhufha.”

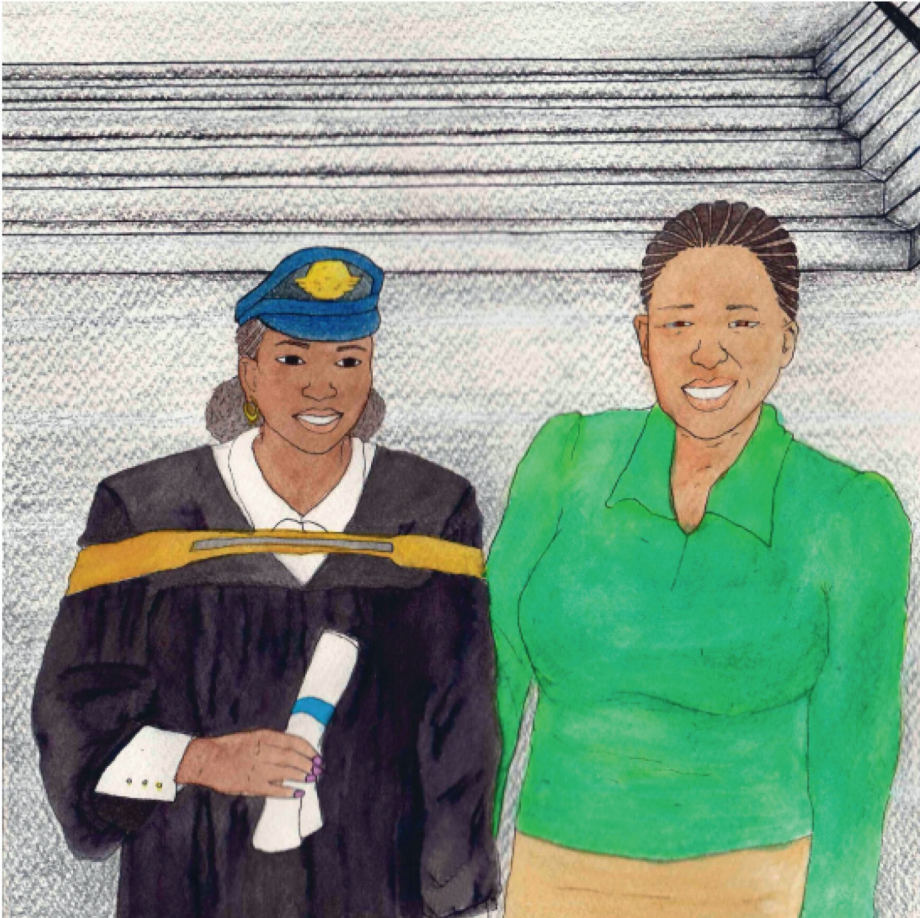

“Zwi a nyanyula. Ndi thaidzo dzifhio dze vha t̃angana nadzo kha wonoyu mushumo”? Lebo u a vhudzisa.

“Hu na thaidzo nnzhi. Ndo vhudzwa uri ndi mupfufhi. Vha dovha vha ri mufumakadzi a nga si ite mushumo wa vhanna.

Vha amba na uri mañwalwa anga a pfunzo ha ngo tea uri ndi nga vha mufhufhisi.”

Lebo a vhudzisa, “Vho kunda hani dzenedzo thaidzo?”

“Ndo lwisana na mulayo une wa hana vhatu vhapfufhi. Nda humela tshikoloni tsha vhufhufhisi nahone nda wana maraga dza nthesa.

Ndo vha ndi tshi khou itela u vha sumbedza vhukoni ha vhafumakadzi u ita wonoyu mushumo,” Asnath a tshi fhindula.

Lebo u tenda nga t̥hoho, Asnath u bvela phanḡa.

“Ndo guda uri arali wo ḡiimisela u nga si kundwe nga tshithu. Na u sa thetshesela vathu vhane vha ri ndi nga si zwi kone. Na uri vhafumakadzi vha nga ita tshinwe na tshinwe tshine tsha itwa nga vhanna.”

Lebo u ri, “Ndi ngoho yeneyo!”

Lebo u a vhudzisa: “Vha girwa khana nga mini?”

Asnath a ri, “Ndo vha ndi na miṅwaha ya fumbili musi ndi tshi fanelea u vha mufhufhisi wa bufho wa mufumakadzi wa u thoma wa murema wa Afurika Tshipembe. Nahone ndo vha kha tshigwada tsha u thoma tsha u fhufhisa bufho ri vhafumakadzi fhedzi. Zwino ndi țuțuwedza vhasidzana uri vha gude Saints.”

Lebo uri, "Mashudu mavhi, ro fhelelwa nga tshifhinga. Ndi a livhuha nge vha kona u amba na nṅe.

Vho sumbedza riṅe vhaswa uri arali ro ḡiimisela, ri nga fhufhela nṅha!"

Asnath a ṅwethuwa a ri, "Na nṅe ndo takalela u amba nae, Lebo."

—Mbudziso

1. Ndi vhonnyi vhathu vhavhili vhane vha khou amba kha heyi nganea nahone vha khou amba nga ha mini?
2. Ndi ngani Lebo a tshi khou ita heyi nyambedzano?
3. Ndi mini tshe tsha ita uri Asnath a fune u vha mufhufhisi wa mabufho?
4. Olani bufho hune khaḽo na vha mufhufhisi.

—Bugu dza tsielano iyi

- Andile Mji
- Asnath Mahapa
- Bongani Mayosi
- Charlotte Maxeke
- Mmantsane Moche Diale
- Mulalo Doyoyo
- Tebello Nyokong
- Tshilidzi Marwala

Heyi bugu ya nganea yo itwa na u nwalwa nga
Lupedi, sa tshipiḽa tsha phurodzhekthe ya Zenex
Ulwazi Lwethu ya bugu dza u vhala ya 2020.